ANTREPRENORIATUL SOCIAL – ANALIZA REALITĂŢILOR LEGALE

Laurenţiu RACU

lracu@aci.md

CZU: 347:346.2

Social entrepreneurship is a new field that creates difficulties for both entrepreneurs and legislator. The current socio-political context highlights the need to develop and support social business through a clear and applicable regulatory framework. The alignment of the provisions of the special law with tax, labour law and public procurement rules will encourage the initiation and development of social enterprises, which in turn will be involved in solving local and national community problems.

Odată cu declararea independenței Republicii Moldova și trecerea la o nouă formă de economie s-a început un proces activ de înființare și dezvoltare a afacerilor private, aceasta ducând la apariția unei noi generații de antreprenori. Simultan a crescut și capacitatea antreprenorilor de a se implica în rezolvarea problemelor societății. Perioada anilor 90 a reprezentat momentul de dezvoltare și formare a unui nou concept de business, accentul fiind pus pe echilibrul dintre profit și impactul social al afacerilor. La etapa actuală domeniul antreprenorialului social în Republica Moldova rămâne a fi o provocare atât pentru mediul de afaceri, cât și pentru legiuitor.

Scopul lucrării a fost de a efectua o analiză complexă a prevederilor legale naționale și a practicilor internaționale existente ce țin de domeniul antreprenoriatului social, de a identifica problemele cu care se confruntă antreprenorii și elaborarea propunerilor de soluționare a acestora.

Pentru realizarea scopului propus a fost efectuată analiza cadrului legislativ și normativ existent în Republica Moldova, a practicilor și experienței în domeniu în țările Uniunii Europene. Pentru identificarea problemelor cu care se confruntă antreprenorii sociali în Republica Moldova au fost realizate interviuri semistructurate cu 31 de reprezentați ai celor 8 întreprinderi sociale înregistrate.

La nivel global conceptul de antreprenoriat social a apărut odată cu dezvoltarea economiei sociale și a fost aplicat la scară largă în ultimele trei decenii. Fiind un concept determinat de schimbările dinamice în politicile guvernamentale, de creșterea nevoii de soluții durabile la problemele sociale și de dezvoltarea tehnologiei și a comunicațiilor. La momentul actual sunt peste 2 milioane de întreprinderi sociale în Europa, dintre care circa 2800 în România și doar 8 în Republica Moldova. Lipsa obligativității legislative a determinat diferențe semnificative în dezvoltarea domeniului, cu variații de la servicii medicale primare până la apariția afacerilor sociale cu concepte inovative chiar și pentru businessul clasic. Astăzi întreprinderi sociale au activități în diferite sectoare economice, cum ar fi: agricultură, silvicul-

tură și pescuit, construcții, reutilizare și reparații, gestionarea deșeurilor, comerțul, energie și climă etc.

Analizând literatura de specialitate observăm o dificultate în identificarea unei definiții unanim recunoscute, conceptul fiind perceput în diferite moduri. Totuși, ținem să menționăm definiția enunțată de J. Mari și I. Marti: „Antreprenoriatul social – un proces în care resursele sunt utilizate în diverse combinații cu scopul de a valorifica oportunitățile existente, de a crea valoare prin satisfacerea nevoilor sociale, de a stimula schimbările sociale sau de a înființa noi organizații cu misiune socială" [1]. Datorită factorilor comuni ce au condus la apariția conceptului de economie socială, putem identifica următoarele caracteristici ale întreprinderilor sociale, care sunt prezente în toate modelele de afaceri sociale:

- Obiectivul social primar și întâietatea oamenilor, fiind prioritare față de profit;
- Asigurarea desfășurării activităților în interesul membrilor/utilizatorilor, prin reinvestirea profitului majoritar și a surplusurilor (interesul general și colectiv);
- Dezvoltarea conceptului de guvernanța democratică și/sau participativă.

Conceptul de antreprenoriat social având la baza sa necesitatea de soluționare a unor probleme sociale se dezvoltă diferit chiar și în medii relativ identice. În cadrul țărilor europene pot fi identificate 5 modele generale de antreprenoriat social sau economie socială. Acestea deosebindu-se prin nivelul de implicare a voluntarilor în activitate, aria de servicii acoperite, precum și prin controlul din partea autorităților publice, fiind deosebite următoarele modele: anglo-saxon, scandinav, continental, mediteraneean și post-sovietic.

Luându-se în considerare parcursul european al țării noastre și necesitatea alinierii la tendințele existente în statele europene, consemnate la data de 02 noiembrie 2017, în Republica Moldova a fost adoptată Legea cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative. Astfel, în Legea nr.845 din 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi [2] (în continuare – Legea 845 din 1992) a fost reglementat domeniul antreprenoriatului social. Legea definește antreprenoriatul social drept *„activitate desfășurată de întreprinderile sociale și întreprinderile sociale de inserție, orientată spre îmbunătățirea condițiilor de viață și oferirea de oportunități persoanelor din categoriile defavorizate ale populației prin consolidarea coeziunii economice și sociale, inclusiv la nivelul colectivităților locale, prin ocuparea forței de muncă, prin dezvoltarea serviciilor sociale în interesul comunității, prin creșterea incluziunii sociale"* [2]. Conform prevederilor de la art.36^1 (6) din Legea 845 din 1992, activitatea de antreprenoriat social pe teritoriul Republicii Moldova este desfășurată de întreprinderile sociale și întreprinderile sociale de inserție.

Întreprinderile sociale (ÎS) reprezintă entitățile juridice constituite de instituții private și/sau persoane fizice, asociații obștești, fundații, culte religioase care desfășoară activități de antreprenoriat social și au drept scop soluționarea unor probleme sociale de interes comunitar.

În cazul **întreprinderilor sociale de inserție (ÎSI)**, fiind prezent și scopul de creare a locurilor de muncă, precum și încadrarea prioritară a persoanelor cu dizabilități sau din categoriile defavorizate ale populației. Legislația incluzând în categoriile defavorizate ale populației persoanele și familiile defavorizate, în modul cum sunt definite în Legea asistenței sociale, nr.547 din 2003 [3].

În baza interviurilor realizate cu reprezentații antreprenorilor sociali au fost identificate o serie de provocări cu care aceștia se confrunta la diverse etape de activitate. O primă problemă este înregistrarea întreprinderii sociale. Art.36[3] din Legea 845 din 1992 prevede expres că posibilitatea obținerii statutului de ÎS sau ÎSI o au doar societățile cu răspundere limitată (SRL) și cooperativele de producție, care sunt fondate de asociațiile obștești, fundații, culte religioase, instituții private sau persoane fizice care desfășoară activitățile prevăzute de lege. Procedura este finalizată cu oferirea statutului prin decizia CNpAS (Comisia Națională pentru Antreprenoriat Social). Chiar și în prezența unui regulament cu privire la activitatea Comisiei [4], la moment activitatea acesteia este incertă (existând diferențe și între prevederile din Legea 845 din 1992 și regulamentul de activitate), fiind imposibilă obținerea sau prelungirea statutului de ÎS sau ÎSI.

Chiar dacă întreprinderile sociale nu reprezintă o afacere clasică, iar prin lege 90% din venitul acestora este redirecționat direct în dezvoltarea afacerii și activităților sociale, educative sau de mediu, în cadrul procesului de înregistrare statul nu face nicio diferențiere între acestea și afacerile clasice.

Din analiza practică, putem menționa faptul că în lipsa unor mecanisme și regulamente clare de aplicare a acestor metode de susținere a întreprinderilor sociale măsurile de sprijin devin inutile, acestea fiind prezente doar în prevederile legale. Legea 845 din 1992 prevede expres o serie de măsuri acordate de stat și instituțiile publice, dar și menționează că „statul acordă facilități fiscale pentru dezvoltarea antreprenoriatului social conform Codului fiscal”. Dacă analizăm prevederile Codului fiscal al Republicii Moldova [4] nu vom identifica nicio mențiune cu privire la antreprenoriatul social.

Legislația muncii prevede o serie de facilități generale, acestea fiind aplicabile și în cadrul ÎS sau ÎSI. Legea nr.105 din 2018 privind promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj [5] prevede subvenționarea locurilor de muncă pentru grupurile de risc și subvenționarea creării sau adaptării locurilor de muncă pentru persoanele din grupurile de risc. Mecanismele sunt lipsite de o promovare adecvată, ceea ce determină un grad scăzut de accesibilitate pentru beneficiarii finali.

O altă problemă identificată este lipsa facilităților atât în cadrul procedurilor de achiziții publice, cât și în cadrul prevederilor politicilor publice elaborate pentru următorii ani. Deși Legea nr.131 din 2015 [6] prevede o procedură separată pentru achiziționarea serviciilor sociale, în practică acestea trec prin procedura generală fiind aplicate prevederile licitației deschise sau a cererii de oferte și prețuri. În cadrul licitațiilor, de cele mai multe ori autoritățile publice selectează companiile clasice și nu oferă o preferință pentru antreprenorii sociali, chiar dacă vorbim de același preț și calitate.

Concluzionând asupra celor relatate, considerăm suficiente normele primare, acestea asigurând o activitate inițială a întreprinderilor, de la etapa de înregistrare și obținere a statutului de întreprindere socială, până la implementarea proiectelor de bază cu ajutorul donatorilor străini. Chiar dacă nu există o lege specială ce ar putea facilita procesele și mecanismele legate de activitatea întreprinderilor sociale, cadrul legal prezent la momentul actual ne permite să delimităm destul de eficient antreprenoriatul social de formele clasice de antreprenoriat.

Se impune crearea și adoptarea unei legi speciale care va pune în prim-plan problemele întreprinderilor sociale și va asigura soluționarea acestora prin intermediul prevederilor legale generale. Iar adaptarea cadrului legal adițional va oferi posibilitatea de aplicare în practică a mecanismelor de sprijin (reglementările fiscale, ale dreptului muncii, achizițiilor publice ș.a.). Modificarea competențelor comisiei le-ar oferi capacitatea de analiză a sectorului și de identificare a necesităților reale ale întreprinderilor sociale.

Referințe:

1. MAIR, J., MARTI**,** I. Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. In: *Journal of World Business.* Barcelona, 2006.
2. Legea nr.845 din 03.01.1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.2.
3. Legea asistenței sociale, nr.547 din 25.12.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004. nr.42-44.
4. Codul fiscal al Republicii Moldova, nr.1163 din 24.04.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr.62.
5. Legea nr.105 din 14.06.2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2018, nr.295-308.
6. Legea nr.131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2015, nr.197-205.

Recomandat
***Cristina MARTIN**, dr., lector univ.*